

Albert ANTOCI,
dr., conf. univ.
PhD,
Associate Professor

Petru POPESCU,
drd.
PhD student

REGULI PRIVIND SANȚIONAREA PENALĂ A TENTATIVEI DE INFRAȚIUNE

Problematica legată de aplicarea pedepsei pentru tentativa de infracțiune, atât în doctrină cât și în practică, este una destul de complicată și controversată conținând o interpretare multiplă. Pentru infracțiunea neconsumată legiuitorul național a inclus în codul penal două elemente ale ei: tentativa de infracțiune și pregătirea de infracțiune, pentru fiecare în parte și stabilind limita de pedeapsă ce poate fi aplicată. Cu toate că nu și-a atins scopul final, infracțiunea nefiind consumată, iar pericolul social rezultat în urma tentativei de infracțiune este unul mai redus decât pentru infracțiunea consumată, aceasta nu înseamnă că făptuitorul va fi liberat de pedeapsa penală, căci ea oricum va fi aplicată. Deci anume modul cum va fi apreciat gradul de vinovăție al persoane constituie obiectul de discuție al prezentului demers științific.

Cuvinte-cheie: tentativă de infracțiune, infracțiune neconsumată, infracțiune consumată, făptuitor, pedeapsă, pregătire de infracțiune.

RULES ON CRIMINAL SANCTIONING OF ATTEMPTED CRIME

The issue related to the application of punishment for attempted crime, both in doctrine and in practice, is quite complicated, controversial, containing multiple interpretations. For the unconsummated crime, the national legislator included two elements of it in the criminal code: the attempted crime and the preparation of the crime, for separate offenses and establishing the limit of punishment that can be applied. Although it did not reach its final goal, the crime was not consummated, the social danger resulting from the attempted crime is lower than for the consummated crime, this does not mean that the perpetrator will be freed from the criminal penalty, it will still be applied, and therefore precisely how the degree of guilt of the person will be assessed, and constitutes the object of discussion of the present scientific endeavor.

Keywords: criminal intent, unconsummated crime, consummated crime, perpetrator, punishment, crime preparation.

Introducere. Ca orice faptă a omului, infracțiunea presupune o desfășurare în timp și spațiu, parcurgând mai multe momente sau faze, fiecare având un anumit rol în raport cu rezultatul final al acesteia. Fiind o activitate umană, săvârșirea infracțiunii se prezintă, în

cele mai multe cazuri, ca o înlănțuire de momente: ea începe cu o perioadă de elaborare psihică internă care se încheie cu hotărârea de a săvârși fapta și continuă cu perioada externă, care cuprinde actele de pregătire și trecerea la executarea activității infracționale, terminându-se, de cele mai multe ori, cu producerea rezultatului socialmente periculos [1 p.73].

Materiale utilizate și metode aplicate. La elaborarea prezentului articol a fost studiat și utilizat cadrul normativ, doctrinele internațională, regională și națională ce studiază instituția tentativei de infracțiune. Au fost folosite metodele: logică, comparativă, a analizei și sintezei, sistemică.

Rezultate obținute și discuții. Este cunoscut faptul că orice infracțiune are un conținut obiectiv și unul subiectiv. Atitudinea psihică este premergătoare atitudinii fizice, deoarece întotdeauna se formează mai întâi gândul de a săvârși un fapt și apoi se realizează faptul în sine; mai mult, această subsecvență există totdeauna, chiar dacă este marcată de un interval de timp, fie și de lungimea unei clipe [1 p.73].

Prin „săvârșirea unei infracțiuni” se înțelege săvârșirea oricăreia dintre formele pe care legea le incriminează ca infracțiune consumată, tentativă sau pregătire, precum și participare la comiterea acestor fapte ca organizator, autor, instigator sau complice [2 p.232].

Codul Penal al R. Moldova în art. 25 alin. (3) prevede: „Răspunderea pentru pregătirea de infracțiune și pentru tentativă de infracțiune se stabilește, conform articolului corespunzător din Partea specială a prezentului cod, ca și pentru infracțiunea consumată, cu trimitere la art.26 și 27, respectându-se prevederile art.81”.

Art. 81 statuează: „alin. (1) La aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată se ține cont de circumstanțele în virtutea cărora infracțiunea nu a fost dusă până la capăt; alin.(2) Mărimea pedepsei pentru pregătirea de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși jumătate din maximul celei mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod pentru infracțiunea consumată; alin. (3) Mărimea pedepsei pentru tentativă de infracțiune ce nu constituie o recidivă nu poate depăși trei pătrimi din maximul

cele mai aspre pedepse prevăzute la articolul corespunzător din Partea specială a prezentului cod pentru infracțiunea consumată; alin. (4) Pentru pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune detențiunea pe viață nu se aplică”.

Pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune diferă între ele atât după tipul acțiunilor comise, cât și după gravitatea celor comise. În legătura cu lipsa consecințelor sociale periculoase, aceste acțiuni sunt considerate mai puțin periculoase decât infracțiunea consumată. Din această cauză legiuitorul a și realizat diferențierea consecințelor juridice ale infracțiunii neconsumate.

Pregătirea de infracțiune se consideră mai puțin periculoasă, din care cauză legea prevede o pedeapsă mai blândă în comparație cu pregătirea de infracțiune și infracțiunea consumată.

Respectiv, legiuitorul național nu în zadar a indicat în cazul tentativei de infracțiune posibilitatea aplicării unei pedepse ca și pentru o infracțiune consumată, deoarece structura formelor infracțiunii se face după regula sistemului: fiecare formă premergătoare a activității infracționale este absorbită de forma ce o urmează, astfel prima fiind lipsită de o calificare independentă. Infracțiunea consumată absoarbe pregătirea și tentativa de infracțiune, între ele stabilindu-se o relație de tip parte - întreg.

Dacă infracțiunea este consumată, atunci caracterul acțiunilor de pregătire și realizare a infracțiunii ca atare nu are importanță esențială asupra răspunderii și calificării infracțiunii consumate, cu condiția că aceste acțiuni nu constituie componența unei infracțiuni separate. Stabilirea și analiza acestor prime forme ale activității infracționale neconsumate are o importanță redusă, în special pentru individualizarea pedepsei în limitele sancțiunii [2 p.251].

Alin.(1) art.81 Cod Penal al R. Moldova prevede modul aplicării pedepsei pentru comiterea infracțiunii neconsumate. Astfel, la aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată, se ține cont de caracterul și limita pericolului social comis de către vinovat, gradul realizării intenției criminale și circumstanțele în virtutea cărora nu a fost realizată până la capăt.

Constatăm faptul că legiuitorul autohton în procesul de elaborare al normei pena-

le referitoare la aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată, din prevederile art.81 alin. (2) și art. 81 alin. (3), a ținut cont de axioma conform căreia cu cât infracțiunea este mai aproape de a fi consumată, cu atât mai mare este pericolul social al acesteia.

În practica judiciară națională se pune problema dacă, stabilind pedeapsa conform cuantumului calculat din maximul pedepsei și termenul este mai mic decât minimul pedepsei închisorii prevăzută de sancțiunea articolului imputat, ar putea să aplice judecătorul pedeapsa sub limita sancțiunii prevăzute [3].

Asupra acestei situații, Colegiul penal al Curții Supreme de Justiție, la soluționarea unei spețe, a reiterat că, stabilind pedeapsa, deși termenul de $\frac{3}{4}$ calculat din maximul pedepsei este mai mic decât minimul pedepsei închisorii prevăzute de sancțiunea articolului în baza căruia a fost condamnat infractorul, nu este cazul ca instanța de judecată să discute aplicarea art. 79 CP, adică necesitatea aplicării pedepsei sub limita minimă a sancțiunii. Or, având în vedere prevederea legală conform căreia în cazul tentativei de infracțiune vinovatul se pedepsește cu închisoare, dar pe un termen care nu poate depăși $\frac{3}{4}$ din maximul acestei pedepse, și dacă, în urma calculării, rezultatul obținut este un termen mai mic decât minimul sancțiunii, trimiterea sau motivarea aplicării art. 79 CP nu este necesară deoarece, printr-o altă normă specială a CP, este reglementată procedura de stabilire a pedepsei [4 p.17].

Curtea Supremă de Justiție în recomandarea sa statuează: „în conformitate cu art.79 CP, stabilirea pedepsei sub limita minimă sau a unei pedepse mai blânde, care nu este prevăzută în sancțiunea articolului corespunzător din Codul penal, în baza căruia este încadrată infracțiunea, se admite luând numai în considerare personalitatea vinovatului în cazul existenței circumstanțelor excepționale, legate de scopul, motivele, rolul vinovatului și comportamentul acestuia până la săvârșirea infracțiunii, în timpul și după săvârșirea infracțiunii.

În spiritul acestei norme penale, se înțelege că trebuie să existe ori în împrejurările în care s-a derulat fapta infracțională, ori în datele privind personalitatea infractorului, circum-

stanțe, împrejurări, particularități, situații sau stări de lucruri, care constituie excepție de la starea obișnuită a lor ori a personalității inculpatului.

Împrejurările obișnuite sunt cele care predomină și caracterizează majoritatea cetățenilor și nu pot fi considerate excepționale. Ca excepționale, instanța urmează să stabilească astfel de împrejurări care micșorează esențial gravitatea faptei și a consecințelor ei, precum și date privind personalitatea făptuitorului (grad de invaliditate – I, II (persoana cu dizabilități severe și accentuate), merite deosebite față de societate, alte circumstanțe de importanță majoră).

În cazul stabilirii unor asemenea împrejurări, instanța de judecată este obligată să indice în sentință care anume circumstanțe ale cauzei sunt considerate excepționale și în corelație cu care date despre persoana vinovatului ele servesc drept temei pentru aplicarea art.79 CP. Instanțele de judecată trebuie să studieze multilateral, în deplină măsură și obiectiv, toate circumstanțele și datele care caracterizează atât negativ, cât și pozitiv persoana inculpatului și care au o importanță esențială pentru stabilirea categoriei și mărimii pedepsei” [5].

Legalitatea pedepsei constituie un aspect al principiului legalității în dreptul penal și este asigurată prin cerința art. 75 alin. (1) CP care impune instanței obligația de a stabili pedeapsa în limitele fixate în Partea specială și în strictă conformitate cu dispozițiile Părții generale a Codului Penal [6 p.157].

Analizând practica judiciară al Federației Ruse cu referire la subiectul pus în discuție, constatăm faptul că în cazul tentativei de infracțiune și/sau pregătirii pentru infracțiune, instanțele de regulă nu aplică pedeapsa maximă prevăzută de norma corespunzătoare a Codului Penal. Totuși Curtea Supremă în deciziile sale pe cazuri concrete stipula că instanța are dreptul de a stabili pedeapsa maximă pentru tentativă de infracțiune în temeiul articolului corespunzător, subliniind că refuzul de a aplica o pedeapsă maximă pentru tentativa de infracțiune este un drept, dar nu o obligație, al instanței [7 p.7; 5;12].

În dreptul penal sovietic, o importanță decisivă era acordată elementelor ce apreciau

pericolul social al unei infracțiuni. I. S. Tișkevici nu fără temei consideră că, conform prevederilor Codului Penal al RSFSR, juridic este posibil ca pentru pregătirea de infracțiune și tentativa de infracțiune să fie aplicată o pedeapsă mai aspră decât pentru infracțiunea consumată [8 p.75].

N. S. Taganțev scria: „Limita pedepsei pentru tentativă de infracțiune în doctrină și în majoritatea codurilor era aplicată în funcție de delimitarea tentativei de infracțiune de alte tipuri ale acesteia. Delimitarea era dublă: tentativa de infracțiune se deosebea sau prin nivelul cât de aproape era acțiunea realizată de consumarea acesteia, sau în funcție de activitatea vinovatului – consumată sau neconsumată” [9 p.190].

Autorul citat supra presupunea că nivelul activității realizate de vinovat este un criteriu nesigur, deoarece în primul rând se atribuie nu la toate tipurile de infracțiuni la care este posibilă o tentativă de infracțiune ce se supune pedepsei, iar în al doilea rând determinarea volumului acțiunilor realizate de vinovat poate să fie inexactă.

Ca și în legea penală a Federației Ruse, în Codul Penal al Republicii Moldova nu sunt întărite criteriile de delimitare a tipurilor de tentativă de infracțiune. Acest fapt dă libertate organului de urmărire penală, în baza probelor acumulate, să se aprecieze referitor la faptul individualizării pedepsei pentru infracțiunea neconsumată.

Respectiv instanța de judecată este în drept să individualizeze pedeapsa pentru tentativa de infracțiune sau pregătirea de infracțiune, luând în considerare și apreciind care a fost nivelul acțiunilor realizate pe cât de aproape fapta era de a fi consumată. Într-un caz poate fi luat în considerare nivelul realizării intenției criminale și corespunzător gradul de vinovăție, în altul – circumstanțele obiective, caracterul și nivelul pericolului social al faptei realizate din punctul de vedere al deplinătății elementelor juridice ce se conțin în aceste

acțiuni, apropieri către final și rezultat.

Concluzii și recomandări. În activitatea practică, putem obține situația în care dacă organul de urmărire penală nu este destul de atent și nu stabilește expres etapa consumării unei infracțiuni neconsumate, cât și nu delimitează tipul infracțiunii neconsumate (tentativa de infracțiune, pregătirea de infracțiune), limita pedepsei ce va fi ulterior aplicată de instanța de judecată poate substanțial să difere față de gradul de vinovăție al făptuitorului. Este evident faptul că tentativa de infracțiune este mult mai aproape de etapa consumării infracțiunii, în coraport cu pregătirea de infracțiune, din care motiv prezintă un pericol social mult mai mare, respectiv pentru tentativa de infracțiune pedeapsa trebuie să fie mai aspră.

Din textul normei sus-menționate, se deduce faptul că, la aplicarea pedepsei pentru infracțiunea neconsumată, este necesar de avut în vedere și nivelul de realizare al intenției criminale. La aplicarea pedepsei pentru tentativa de infracțiune trebuie obligatoriu să se țină cont de etapa concretă de comitere a acesteia.

La această problemă, autorii ruși opinează asupra faptului că deoarece în cazul infracțiunilor neconsumate vinovatul își realizează intențiile sale parțial, aflându-se la distanțe diferite de rezultatul criminal, uneori necauzând nicio consecință social-periculoasă, ținând cont de circumstanțele înconjurătoare acesta poate fi sancționat nu conform prevederilor Codului Penal, ci conform prevederilor Codului Contravențiilor Administrative [10 p.251-257].

Făcând o totalizare, delimităm propuneri pentru perfecționarea legislației penale a R. Moldova cu privire la reglementarea răspunderii penale pentru infracțiunea neconsumată. Considerăm util de a introduce în legea penală a Republicii Moldova o fixare a limitei nivelului minim în momentul aplicării pedepsei pentru infracțiunea neconsumată.

BIBLIOGRAFIE
BIBLIOGRAPHY

1. Elena-Giorgiana SIMIONESCU. FAZELE INFRAȚIUNII INTENȚIONATE. ASPECTE TEORETICE ȘI PRACTICE, în Analele Universității „Constantin Brâncuși” din Târgu Jiu, Seria Științe Juridice, Nr. 4/2012.
2. Stela Botnaru, Alina Șavga, Mariana Grama, Drept penal. Partea generală. Edit. Cartier, Chișinău, 2005 (Combinatul Poligr.), p. 232.
3. <https://crjm.org/wp-content/uploads/2015/01/Ghid-cu-privire-la-aplicarea-pedepsei.pdf>, accesat la 01.09.2022.
4. Decizia Colegiului penal al Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, nr.1ra-373/2007 din 8.05.2007. Buletinul Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova, 2008, nr. 4.
5. HOTĂRÂREA PLENULUI CURȚII SUPREME DE JUSTIȚIE A REPUBLICII MOLDOVA, nr.8 din 11.11.2013 „Cu privire la unele chestiuni ce vizează individualizarea pedepsei penale”. http://jurisprudenta.csj.md/search_hot_expl.php?id=127, accesat la 03.09.2022.
6. Grigore CRISTEA. ASPECTE INTRODUCATIVE PRIVIND CRITERIILE GENERALE DE INDIVIDUALIZARE A PEDEPSEI PENALE, în Conferința științifică națională cu participare internațională „Integrare prin cercetare și inovare”, USM, 10-11 noiembrie 2020.
7. Бюллетень Верховного Суда РСФСР. 1991. № 9.
8. <https://naukaprava.ru/search/?q=%D0%91%D1%8E%D0%BB%D0%BB%D0%B5%D1%82%D0%B5%D0%BD%D1%8C+%D0%92%D0%B5%D1%80%D1%85%D0%BE%D0%B2%D0%BD%D0%BE%D0%B3%D0%BE+%D0%A1%D1%83%D0%B4%D0%B0+%D0%A0%D0%A1%D0%A4%D0%A1%D0%A0&type=name>. Accesat la 03.09.2022.
9. Тишкевич И.С. Приготовление и покушение по советскому уголовному праву (понятие и наказуемость). М.: Госюриздат, 1958.
10. Таганцев Н.С. Курс русского уголовного права. Часть общая. Кн.1. Учение о преступлении. СПб., 1878. Вып. 1-3 / [Соч.] Н.С. Таганцева, проф. С.-Петербур. ун-та. - Санкт-Петербург: тип. М. Стасюлевича, 1874-1880. -3 т.
11. Кругликов Л. Л. Уголовное право России: часть Общая. Учебник для бакалавров. 3-е издание. Москва изд. Проспект. 2012. ISBN 10: 539209354.

DESPRE AUTORI

Albert ANTOCI,

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Catedra „Drept polițienesc”,
Academia „Ștefan cel Mare” a MAI,
Republica Moldova,
e-mail: antoci22@mail.ru,
ORCID ID: 0000-0001-6304-2046*

Petru POPESCU,

*doctorand,
Consortiu Național Academia de Studii
Economice din Moldova și Universitatea
de Studii Politice și Economice Europene
„CONSTANTIN STERE”,
președinte al Secției Penale a Tribunalului Arad,
România,
ORCID ID: 0000-0001-5168-7584*